

ROMA KÖZÖSSÉGEK, TÉRSÉGI TÁRSADALOM

Tegnap és ma. Romakutatások a székelyföldi térségben

Szerkesztette: Biró Z. Zoltán és Jakab Judit.

KAM – Regionális és Antropológiai Kutatások Központja.

Státus Kiadó, Csíkszereda, 2017. 303 oldal

A csíkszeredai KAM- Regionális és Antropológiai Kutatások Központja „*Átmenetek*” címmel új könyvsorozatot indított azzal a céllal, hogy az egyes kötetek átfogó jelleggel, egy-egy témakörre koncentrálva mutassák be az Intézet 1989 utáni kutatási eredményeit. A sorozat első kiadványa a térségben folytatott roma kutatások eredményeiből kínál válogatást. Az Intézet munkatársainak tanulmányai mellett a kötetben helyet kaptak a Bodó Julianna szakmai irányításával végzett olyan kutatások is, amelyek a Sapientia EMTE csíkszeredai Társadalomtudományi Tanszékén diplomamunkák keretében készültek, és a kulturális antropológia módszerével vizsgálták lokális léptékben a roma közösségek helyzetét. .

A kötet két nagy fejezetből tevődik össze. A „*Helyzetek és változások*” című fejezet első három tanulmánya újraközlés, az 1990-es és 2000-es évek terepmunkái alapján mutatják be a magyar-roma kapcsolatok fontosabb jellemzőit. A „*Helyzetek és változások*” című fejezet első tanulmányában Biró A. Zoltán és Bodó Julianna az öndefiníciós kísérleteket tárgyalja helyi környezetben. A romák és a többségi magyar lakosság világa egymástól teljesen elkülönülve működik. A szerzők szerint ez a helyzet teljesen másképpen fog alakulni az egyes településeken, a jelenség folyamatos odafigyelést és rendszeres vizsgálatot igényel. A kötet második tanulmányában Biró A. Zoltán és Oláh Sándor társadalomtörténeti megközelítésben mutatja be a magyar-roma kapcsolatokat, illetve egy terepkutatást és annak eredményeit ismertetik. Megvizsgálják a romák intézményekhez való viszonyát, valamint a roma és nem roma lakosság együttélésének jelenségeit, amelyeket három típusba rendezettek: teljes elkülönülés, a konfliktusos különélés, valamint a beépülő modell. Oláh Sándor tanulmánya (Cigány-magyar kapcsolatok) egy közepes nagyságú székely falu példáján tárgyalja a cigány-magyar kapcsolatokat, a többségi magyar lakosság cigányokhoz való viszonyulását, a magyarok „cigány-képét” és a közösségi beállítódásokat.

A kötet első részének következő tanulmányában Biró A. Zoltán, Jakab Judit és Krézsek Erika az 1989 utáni székelyföldi romakutatásokat és publikációkat tekintik át, rövid tartalmi összefoglalók formájában, tematikus csoportosításban. Ez az tárgyyszerű térségi számbavétel és a hozzá kapcsolt bibliográfiai anyag hasznos dokumentációs kiindulópont minden olyan további kutatás számára, amely ebben a térségben ezzel a témakörrel foglalkozik.

Krézsek Erika a cigányok vallásosságáról, etnikai és vallási identitásuk összefüggéseiről közöl tanulmányt. Jakab Judit időben közeli elemzése a roma gyerekeket oktató pedagógusokkal készült interjúk alapján foglalja össze a témakör fontosabb térségi tapasztalatait. Szemléleti, módszertani szempontból újdonságnak számít Biró A. Zoltán és Sárosi Blága Ágnes szakmai megközelítése, a szerzők interjúanyagok alapján a script elemzés módszerével vizsgálták a rurális eliteknek a roma lakossághoz való viszonyulását. A tanulmányok sorát rövid összefoglaló zárja, amely az Intézet keretében végzett kutatások eredményei alapján tézisszerűen ismerteti a térségre vonatkozó fontosabb szakmai megállapításokat.

A „*Lokális terepek*” című második fejezet a Sapientia EMTE csíkszeredai karának hallgatói által készített diplomadolgozatokból tartalmaz részleteket. Az egyetemi hallgatók elemzési témakörei széles skálán kínálnak „helyzetképeket” a térség különböző településeiről olyan témákban, mint az iskolához való viszonyulás, életmód, identitásépítés, munkamigráció, életmódbeli különbségek.

A helyi elemzések sorozatát Bodó Julianna bevezető írása indítja a szerzők és az egyes témák rövid jelzésével. Az írások mindegyike valamilyen térségi roma kutatást mutat be. Lázár Hajnal munkája Gyergyószentmiklós roma iskolájának működéséről szól, arról, hogy az iskola miként segíti a roma gyerekek beilleszkedését, illetve az ottani roma társadalom tagjai miként „élik be” az iskolát. Három tanulmány egy-egy rurális település roma csoportjának sajátos életmódját, identitását mutatja be. Csomortáni Erika a csíkmindszenti cigányok etnikai identitásépítési gyakorlatait elemzi a gazdasági tevékenységeik, kultúrájuk, rítusaik, társadalmi szervezeteik, fizikai jellemvonásaik mentén. Varga Erzsébet tanulmánya a Kovászna megyei Torja település két cigány csoportjának (sátoros és modern cigányok) összehasonlításáról szól. Szőcs Júlia a csíkmadarasi sátoros cigányok mai helyzetét elemezte, főként a helyi többségi magyar lakossághoz fűződő kapcsolatuk mentén. További két tanulmány olyan településekről szól ahol a hagyományos cigány életmód valamilyen változásokon esett át. Debreczi Beáta a zabolai modern cigányok élet-

módját vizsgálta a redszerváltás után a gazdasági tevékenységek, gazdasági kapcsolatok, gyermeknevelés, családszerkezet, lakás, öltözködés, művelődés, térhasználat, ünnepek és vallás mentén. Kovács Ottilia-Enikő a kézdimárkosfalvi romák munkamigrációját, elsősorban budapesti munkavállalásaikat és annak hatásait vizsgálta. Megállapításai alapján nem csupán jelentős anyagi jövedelemre tettek szert a külföldi munkájuk során, hanem életmódjukban is változtattak, ennek hatására a többségi magyar lakosságnak a hozzájuk fűződő viszonya is átalakult.

A KAM – Regionális és Antropológiai Kutatások Központja kutatási eredményeit összefoglaló kiadvány szemléleti és módszertani szempontból egyaránt hasznos szakmai támogatás az ezzel a témakörrel foglalkozó kutatók számára.